

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ УЗАГАЛЬНЕНОЇ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ЛОМБАРДНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Досліджено особливості побудови узагальненої моделі процесу ломбардного кредитування.

The specifics of constructing of common pawnshop's crediting model are considered.

Метою запропонованого дослідження є побудова узагальненої моделі процесу ломбардного кредитування, що дозволить визначити суттєві чинники, які впливають на розмір прибутку, прогнозувати значення основних показників процесу кредитування, оптимізувати ефективність діяльності ломбарду. Модель має відображати діяльність ломбарду як спеціалізованого кредитно-фінансового інституту.

Для побудови узагальненої моделі процесу ломбардного кредитування використаємо економіко-математичні методи, що дозволяють виділити та формально описати найбільш суттєві зв'язки між вхідними та вихідними параметрами моделі.

Основними принципами функціонування будь-якого кредиту (у т. ч. й ломбардного) є: обов'язковість повернення кредиту, платність і строковість. Особливість діяльності ломбарду як кредитної установи полягає в наданні споживчих кредитів фізичним особам під заставу рухомого майна.

Згідно з чинним законодавством України, ломбардна операція – операція фізичних чи юридичних осіб з отримання коштів від юридичної особи, кваліфікованої як фінансова установа [1].

Найпоширенішим є визначення ломбардного кредиту як короткотермінового кредиту під заставу рухомого

майна, яке можна швидко реалізувати [2]. Заставлене майно забезпечує повернення кредиту, а вартісна оцінка предмета застави має перевищувати суму кредиту: як правило, сума наданого кредиту становить 75–90 % від вартісної оцінки предмета застави.

Зауважимо, що предметами застави можуть бути вироби з дорогоцінних металів та з дорогоцінним камінням, побутова та офісна техніка, мобільні телефони, годинники, зброя тощо. Для спрощення побудови моделі будемо вважати, що предметами застави є вироби із золота (585 проби), оскільки питома вага таких застав серед загальної кількості заставлених виробів становить близько 90 %.

На ринку споживчого кредитування вагомі позиції займають банківські установи, проте з кожним роком посилюється конкуренція з боку небанківських кредитних установ: ломбардів, кас взаємодопомоги тощо [3].

Процес ломбардного кредитування починається з надання позик під заставу рухомого майна й закінчується або поверненням позики з відсотками за користування нею або поверненням виданих коштів за рахунок реалізації невідкуплених предметів застави.

Етапи процесу ломбардного кредитування можна зобразити графічно (рис. 1):

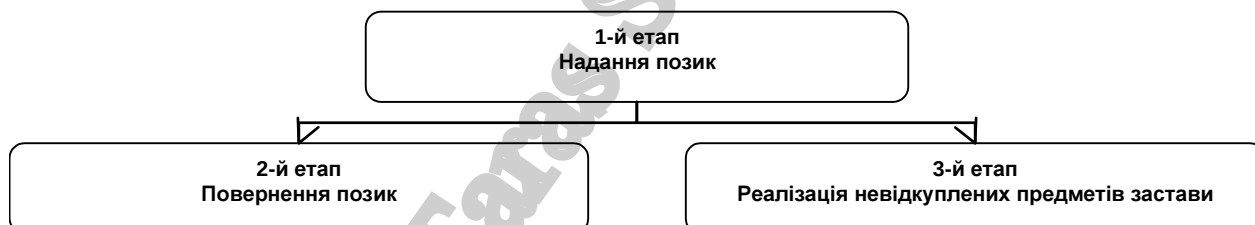

Рис. 1. Схема процесу ломбардного кредитування

Побудову узагальненої моделі процесу ломбардного кредитування розпочнемо з виділення основних етапів процесу та їх характеристик.

1-й етап: "Надання позик" – надання споживчих кредитів фізичним особам під заставу рухомого майна. Основними показниками цього етапу є: кількість застав, сума на руки, вага застав, середній термін застави, середня сума на руки, середня вага застави, термін обертання коштів, ціна за 1 грам заставленого майна.

Уведемо позначення та дамо економічну інтерпретацію перелічених показників:

Q1 – кількість позик: абсолютна величина, що вимірює кількість кредитних угод, укладених між ломбардом та фізичними особами протягом певного періоду;

Q1^t – кількість укладених угод протягом певного періоду, термін дії яких становить t днів ($t = 1, 2, \dots, T$);

R1 – сума на руки: абсолютна величина, що вимірює загальну суму коштів ломбарду, що була видана фізичним особам за укладеними кредитними угодами протягом певного періоду, вимірюється у гривнях;

W1 – вага застав: абсолютна величина, що вимірює загальну вагу всіх золотих ювелірних виробів, що зберігаються в ломбарді як предмети застави за угодами за певний період, вимірюється у грамах;

AT1 – середній термін позики: показник, що визначає, на який термін у середньому були укладені кредитні угоди за певний період, вимірюється у днях;

AS1 – середня сума на руки: показник, що визначає, скільки коштів у середньому було видано за однією кредитною угодою за певний період, вимірюється у гривнях;

AW1 – середня вага застави: абсолютна величина, що визначає середню вагу одного предмета застави за кредитними угодами за певний період, вимірюється у грамах;

C1 – обертання коштів, розраховане на основі укладених угод: відносна величина, що визначає, скільки разів на місяць в середньому обертуються кошти ломбарду;

P1 – ціна за 1 грам заставленого майна: визначає, скільки коштів в середньому було видано за 1 грам застави за кредитними угодами за певний період, вимірюється у гривнях.

Серед вищеперелічених показників дані щодо кількості застав, суми на руки, ваги застав можна отримати на підставі статистичних оцінок діяльності ломбарду, а всі інші показники розраховуються на їх основі:

$$AT_1 = \frac{\sum_{t=1}^T tQ_1^t}{Q_1}, \quad AR_1 = \frac{R_1}{Q_1}, \quad AW_1 = \frac{W_1}{Q_1}, \quad C_1 = \frac{30}{AT_1}, \quad P_1 = \frac{S_1}{W_1}.$$

2-й етап: "Повернення позик" – повернення кредиту та сплата відсотків за його використання. До основних показників цього етапу належать: кількість викупів, сума викупів, вага викупів, прибуток, рентабельність, середній термін викупу, середній прибуток на один викуп, середня вага одного викупу, ціна за 1 грам викуплено майна.

Уведемо позначення та дамо економічну інтерпретацію основних показників II етапу:

Q_2 – **кількість викупів**: абсолютна величина, що вказує кількість кредитних угод, за якими було повернуто позики протягом певного періоду;

Q_2^t – **кількість виконаних угод** протягом певного періоду, термін дії яких становить t днів ($t = 1, 2, \dots, T$);

S_2 – **сума викупів**: абсолютна величина, що визначає загальну суму коштів, повернених протягом певного періоду, вимірюється у гривнях;

R_2 – **сума на руки**: абсолютна величина, що визначає загальну суму коштів, виданих на руки у кредит і повернених протягом певного періоду, вимірюється у гривнях;

W_2 – **вага викупів**: загальна вага золотих ювелірних виробів, що були повернені ломбарду за кредитними угодами протягом певного періоду, вимірюється у грамах;

Π_2 – **прибуток** від надання кредитних послуг за поверненими позиками: абсолютна величина, що розраховується як різниця між загальною сумою викупів та загальною сумою на руки за угодами за певний період, вимірюється у гривнях;

Y_2 – **рентабельність** надання кредитних послуг за поверненими позиками: відносна величина, що показує, яку частину від загальної суми на руки складає прибуток, вимірюється у відсотках;

AT_2 – **середній термін викупу**: абсолютна величина, що визначає в середньому фактичний термін угоди, тобто показує не на скільки днів було укладено угоду, а через скільки днів було повернуто кредит, вимірюється у днях;

AP_2 – **середній прибуток одного викупу**: абсолютна величина, що визначає, скільки прибутку в середньому припадає на один викуп за певний період, вимірюється у гривнях;

AR_2 – **середня сума на руки викупу**: показник, що визначає, скільки коштів у середньому було видано за один відкуплений предмет застави за певний період, вимірюється у гривнях;

AW_2 – **середня вага одного викупу**: абсолютна величина, що визначає, скільки грамів у середньому припадало на один викуп за угодами за певний період, вимірюється у грамах;

C_2 – **обертання коштів, розраховане на основі повернених кредитів**: відносна величина, що визначає, скільки разів на місяць у середньому обертуються кошти ломбарду за поверненими позиками;

P_2 – **ціна за 1 грам викупленого майна**: абсолютна величина, що вказує середню ціну за 1 грам, за якою були викуплені предмети застави за угодами за певний період, вимірюється у гривнях.

Серед вищеперелічених показників дані щодо кількості викупів, суми викупів та ваги викупів можна отримати на підставі статистичних оцінок діяльності ломбарду, а всі інші показники розраховуються на їх основі:

$$AT_2 = \frac{\sum_{t=1}^T tQ_2^t}{Q_2}, \quad AR_2 = \frac{S_2}{Q_2}, \quad AW_2 = \frac{W_2}{Q_2}, \quad C_2 = \frac{30}{AT_2},$$

$$P_2 = \frac{S_2}{W_2}, \quad \Pi_2 = S_2 - R_2, \quad AP_2 = \frac{\Pi_2}{Q_2}, \quad Y_2 = \frac{\Pi_2}{R_2}.$$

У випадку невиконання клієнтом своїх зобов'язань за договором ломбардної позики в повному обсязі та в строк на предмет застави звертається стягнення шляхом його примусового відчуження, спосіб відчуження обирається заставоутримувачем (ломбардом) на свій розсуд.

Процедура відчуження виробів з дорогоцінних металів та з дорогоцінним камінням відбувається таким чином: спочатку проводиться передреалізаційна підготовка виробів, а потім відбувається їх продаж. Як правило, ломбарди реалізують невідкуплені предмети застави до Державної скарбниці Національного банку України, оптовим покупцям або через мережу комісійних магазинів.

3-й етап: "Реалізація невідкуплених предметів застави" може проводитись шляхом продажу невідкуплених предметів застави за одним з трьох вказаних напрямків.

До основних показників цього етапу належать: загальний середній термін реалізації предметів застави, середній термін зберігання предметів застави в центральному сховищі, сума продажу предметів застави, сума на руки за невідкуплені предмети застави, прибуток від реалізації невідкуплених предметів застави, рентабельність реалізації невідкуплених предметів застави.

Введемо позначення та дамо економічну інтерпретацію основних показників III етапу:

Q_3 – **кількість проданих виробів**: абсолютна величина, що вказує кількість реалізованих предметів застави позики протягом певного періоду;

Q_3^t – **кількість виробів з фактичним терміном реалізації t днів**: абсолютна величина, що вказує кількість реалізованих предметів застави позики протягом певного періоду, фактичний термін реалізації яких становить t днів ($t = 1, 2, \dots, T$);

Q_3^i – **кількість проданих виробів i -му клієнту**: абсолютна величина, що вказує кількість реалізованих предметів застави протягом певного періоду, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів;

Q_3^{it} – **кількість проданих виробів i -му клієнту з фактичним терміном реалізації t днів**: абсолютна величина, що вказує кількість реалізованих предметів застави протягом певного періоду, фактичний термін реалізації яких становить t днів ($t = 1, 2, \dots, T$), де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів;

S_3 – **загальна сума продажу**: загальна сума коштів, отримана ломбардом від реалізації невідкуплених предметів застави, вимірюється у гривнях;

S_3^i – **сума продажу невідкуплених предметів застави i -му клієнту**: сума коштів, отримана ломбардом від реалізації невідкуплених предметів застави, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у гривнях;

R_3 – **загальна сума на руки**: загальна сума коштів, наданих ломбардом у кредит фізичним особам під заставу майна, яке згодом не було відкуплено та яке ломбард реалізував одним із доступних йому шляхів, вимірюється у гривнях;

R_3^i – **сума на руки за невідкупленими предметами застави, що були реалізовані i -му клієнту**: сума коштів, наданих ломбардом у кредит фізичним особам під заставу майна, яке згодом не було відкуплено та яке ломбард реалізував одним із доступних йому шляхів, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у гривнях;

W_3 – **вага проданих виробів**: загальна вага проданих золотих ювелірних виробів, що були надані ломбарду в заставу та не відкуплені у встановлений термін та які ломбард реалізував одним із доступних йому шляхів, вимірюється у грамах;

W_3^i – **вага проданих виробів i -му клієнту**: загальна вага проданих золотих ювелірних виробів, що були надані ломбарду у заставу та не відкуплені у встановлений термін та які ломбард реалізував одним із доступних йому шляхів, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ,

$i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у грамах;

P_3 – загальний прибуток від реалізації невідкуплених предметів застави: абсолютна величина, що розраховується як різниця між загальною сумою продажу та загальною сумою на руки за невідкупленими предметами застави за певний період, вимірюється у гривнях;

P_3^i – прибуток від реалізації невідкуплених предметів застави i -му клієнту: абсолютна величина, що розраховується як різниця між сумою продажу невідкуплених предметів застави i -му клієнту та загальною сумою на руки за невідкупленими предметами застави за певний період, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у гривнях;

Y_3 – загальна рентабельність реалізації невідкуплених предметів застави: відносна величина, що показує, яку частину від загальної суми на руки складає прибуток від реалізації цих виробів, вимірюється у відсотках;

Y_3^i – рентабельність реалізації невідкуплених предметів застави i -му клієнту: відносна величина, що показує, яку частину від загальної суми на руки складає прибуток від реалізації цих виробів, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у відсотках;

AT_3 – загальний середній термін реалізації невідкуплених предметів застави: абсолютна величина, що визначає середній фактичний термін реалізації предметів застави від моменту видачі позики, вимірюється у днях;

AT_3^i – середній термін реалізації невідкуплених предметів застави i -му клієнту: абсолютна величина, що визначає середній фактичний термін реалізації предметів застави i -му клієнту від моменту видачі позики, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів, вимірюється у днях;

AR_3 – середня сума на руки проданих виробів: показник, що визначає, скільки коштів у середньому було видано за один проданий предмет застави за певний період, вимірюється у гривнях;

AW_3 – середня вага проданого виробу: абсолютна величина, що визначає середню вагу одного реалізованого предмета застави за певний період, вимірюється у грамах;

AP_3 – середній прибуток одного проданого предмету застави: абсолютна величина, що визначає, скільки прибутку в середньому припадає на один проданий предмет застави за певний період, вимірюється у гривнях;

C_3 – обертання коштів, розраховане на основі проданих виробів: відносна величина, що визначає, скільки разів на місяць у середньому обертаються кошти ломбарду;

P_3 – ціна за 1 грам проданого предмету застави: визначає, скільки коштів у середньому було видано за 1 грам застави за кредитними угодами за певний період, вимірюється у гривнях;

AR_3^i , AW_3^i , AP_3^i , C_3^i , P_3^i – аналогічні показники, розраховані для i -го шляху реалізації, де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів.

Серед вищеперелічених показників дані щодо кількості, ваги, суми продажів та суми на руки проданих виробів можна отримати на підставі статистичних оцінок діяльності ломбарду, а всі інші показники розраховуються на їх основі:

$$AT_3 = \frac{\sum_{i=1}^T tQ_3^i}{Q_3}, \quad AT_3^i = \frac{\sum_{i=1}^T tQ_3^i}{Q_3^i},$$

$$AR_3 = \frac{R_3}{Q_3}, \quad AR_3^i = \frac{R_3^i}{Q_3^i}, \quad AW_3 = \frac{W_3}{Q_3}, \quad AW_3^i = \frac{W_3^i}{Q_3^i},$$

$$C_3 = \frac{30}{AT_3}, \quad C_3^i = \frac{30}{AT_3^i}, \quad P_3 = \frac{S_3}{W_3}, \quad P_3^i = \frac{S_3^i}{W_3^i}, \quad \Pi_3 = S_3 - R_3,$$

$$\Pi_3^i = S_3^i - R_3^i, \quad AP_3 = \frac{\Pi_3}{Q_3}, \quad AP_3^i = \frac{\Pi_3^i}{Q_3^i}, \quad Y_3 = \frac{\Pi_3}{R_3}, \quad Y_3^i = \frac{\Pi_3^i}{R_3^i},$$

де $i = 1$ – продаж до Державної скарбниці НБУ, $i = 2$ – продаж оптовим покупцям, $i = 3$ – продаж через мережу комісійних магазинів.

З наведеної на рис. 1 схеми зрозуміло, що, надавши клієнту позику під заставу, ломбард може отримати прибуток одним з двох способів, а саме від:

1) повернення позик зі сплатою відсотків за користування нею;

2) реалізації невідкуплених предметів застави.

Досвід діяльності багатьох ломбардів свідчить, що 90 % клієнтів повертають отримані позики і відкуповують предмети застави, інші 10 % – не повертають отримані позики, а тому предмети застави повинні бути реалізовані ломбардом для покриття своїх витрат. Якщо врахувати час, який потрібно витратити на очікування повернення позики, передреалізаційну підготовку виробу, його продаж, а також інші додаткові витрати, то стає зрозумілим, що для ломбарду більш швидким і вигідним є отримання прибутку від повернення позик.

Основні показники процесу ломбардного кредитування можна представити у вигляді узагальненої моделі діяльності кредитної установи, в якій відображено зв'язки вхідних та вихідних параметрів, а також побудовано залежності вхідних параметрів від часу та отримано прогнозні значення основних показників (табл. 1).

Таблиця 1. Основні показники процесу ломбардного кредитування

№ етапу	Вхідні параметри	Вихідні параметри	Прогнозні значення основних показників
1-й етап	Q_1, Q_1^i, S_1, W_1	$AT_1, AR_1, AW_1, C_1, P_1$	$Q_1, Q_1^i, S_1, W_1, P_1, AT_1, AR_1, AW_1, C_1, P_1$
2-й етап	$Q_2, Q_2^i, S_2, R_2, W_2$	$AT_2, AR_2, AW_2, \Pi_2, AP_2, Y_2, C_2, P_2$	$Q_2, S_2, R_2, W_2, AT_2, AR_2, AW_2, \Pi_2, AP_2, Y_2, C_2, P_2$
3-й етап	$Q_3, Q_3^i, Q_3^j, Q_3^k, S_3, S_3^i, R_3, R_3^i, W_3, W_3^i$	$AT_3, AT_3^i, AR_3, AR_3^i, AW_3, AW_3^i, \Pi_3, \Pi_3^i, AP_3, AP_3^i, Y_3, Y_3^i, C_3, C_3^i, P_3, P_3^i$	$Q_3, Q_3^i, Q_3^j, Q_3^k, S_3, S_3^i, R_3, R_3^i, W_3, W_3^i, AT_3, AT_3^i, AR_3, AR_3^i, AW_3, AW_3^i, \Pi_3, \Pi_3^i, AP_3, AP_3^i, Y_3, Y_3^i, C_3, C_3^i, P_3, P_3^i$

Виконавши розрахунки наведених у табл. 1 показників, можна проаналізувати діяльність ломбарду за певний період та змодельовати прогнозні значення основних показників моделі. Для прогнозування значень показників процесу ломбардного кредитування використовують методи аналізу часових рядів, регресійні методи тощо.

Одне з головних питань, що постає після збору та аналізу необхідних статистичних даних щодо вхідних параметрів узагальненої моделі, – пошук залежностей,

які б дозволили описати динаміку розвитку цих показників та прогнозувати їх поведінку на майбутнє.

Для побудови моделі використаємо статистичні дані, отримані на підставі аналізу понад 1,5 млн ломбардних операцій та проведемо розрахунок вихідних параметрів моделі.

Динаміку основних показників 1-го етапу процесу ломбардного кредитування наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Динаміка основних показників I-го етапу процесу ломбардного кредитування

Період	Q ₁	R ₁	W ₁	AT ₁	AR ₁	AW ₁	C ₁	P ₁
1	45 427	6 442 585,25	228 617,58	14,69	141,82	5,03	2,04	28,18
2	45 122	6 481 492,98	227 227,08	14,26	143,64	5,04	2,10	28,52
3	51 350	7 482 814,29	263 196,85	14,34	145,72	5,13	2,09	28,43
4	51 704	7 461 738,12	261 344,08	14,40	144,32	5,05	2,08	28,55
5	57 073	8 245 550,86	285 973,54	14,05	144,47	5,01	2,14	28,83
6	54 330	7 811 756,67	273 159,22	13,92	143,78	5,03	2,16	28,60
7	53 904	7 968 811,78	274 069,19	14,09	147,83	5,08	2,13	29,08
8	50 799	7 522 275,61	258 990,44	14,24	148,08	5,10	2,11	29,04
9	53 873	8 121 101,03	277 443,97	14,03	150,75	5,15	2,14	29,27
10	57 564	9 017 243,75	299 374,43	13,95	156,65	5,20	2,15	30,12
11	56 277	8 811 353,10	292 214,62	13,97	156,57	5,19	2,15	30,15
12	59 410	9 856 082,30	314 037,75	14,13	165,90	5,29	2,12	31,39
13	57 033	8 998 616,00	287 537,10	14,29	157,78	5,04	2,10	31,30
14	57 887	9 497 465,90	298 087,88	14,05	164,07	5,15	2,14	31,86
15	65 700	10 921 901,0	338 005,13	13,93	166,24	5,14	2,15	32,31

Наведені статистичні дані свідчать, що середня ломбардна позика становить 151, 8 грн і отримується на середній термін у 14,2 днів, а як застави виступають вироби із золота 585 проби середньої ваги 5,1 грама.

Крім того, можна зробити висновок про те, що спостерігається поступове зростання кількості угод та суми виданих кредитів, що в свою чергу призводить до збільшення ваги золотих ювелірних виробів у сховищах ломбарду. Динаміка середнього терміну застав свід-

чить про постійне зменшення значення цього показника, що є позитивним явищем, оскільки його зменшення означає прискорення обігу коштів ломбарду.

Аналогічним чином зберемо дані та проаналізуємо динаміку основних показників II-го етапу процесу ломбардного кредитування.

Динаміку основних показників II-го етапу процесу ломбардного кредитування наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Динаміка основних показників II-го етапу процесу ломбардного кредитування

Період	Q ₂	AT ₂	AR ₂	AW ₂	AP ₂	Y ₂	C ₂	P ₂
1	38 323	14,90	145,60	4,67	18,22	12,51 %	2,01	31,18
2	40 787	14,76	141,50	4,51	17,18	12,15 %	2,03	31,36
3	45 510	14,70	145,80	4,65	17,11	11,73 %	2,04	31,36
4	46 768	14,68	143,80	4,57	16,98	11,81 %	2,04	31,43
5	49 077	14,71	145,00	4,62	17,53	12,09 %	2,04	31,36
6	50 184	14,66	143,90	4,58	16,78	11,66 %	2,05	31,40
7	49 169	14,71	146,10	4,66	17,03	11,66 %	2,04	31,36
8	45 662	14,60	147,50	4,73	17,19	11,65 %	2,05	31,21
9	48 105	14,76	149,70	4,77	17,32	11,57 %	2,03	31,36
10	51 808	14,58	156,20	4,98	17,94	11,49 %	2,06	31,36
11	51 369	14,60	156,90	5,00	17,84	11,37 %	2,05	31,36
12	55 591	14,40	163,90	5,37	18,21	11,11 %	2,08	30,54
13	47 852	14,80	161,50	5,17	19,23	11,91 %	2,03	31,21
14	51 527	14,54	162,50	5,23	18,51	11,39 %	2,06	31,10
15	56 874	14,35	168,20	5,32	18,65	11,09 %	2,09	31,64

Як свідчать проведені розрахунки, сума на руки середньої поверненої позики становить 151,9 грн, яка повертається через 14,7 дня, предмет застави важить у середньому 4,9 грама золота 585 проби, а рентабельність викупу становить у середньому 11,7 %.

Перейдемо до розрахунку показників III-го етапу процесу ломбардного кредитування, що передбачає

реалізацію невідкуплених предметів застави. За припущеннями нашої моделі реалізація відбувається в трьох напрямках: до Держскарбниці НБУ, оптовим і роздрібним покупцям, тому визначимо динаміку показників моделі для кожного з напрямків (табл. 4).

Таблиця 4. Середні значення основних показників III-го етапу процесу ломбардного кредитування

i	Q ₃ ⁱ	W ₃ ⁱ	AT ₃ ⁱ	AR ₃ ⁱ	AW ₃ ⁱ	Y ₃ ⁱ
1	2 363	9 536,61	20,87	131,27	4,05	32,22 %
2	560	2 310,76	21,90	133,58	4,13	21,23 %
3	1 124	3 720,26	73,56	121,99	3,31	60,76 %

Проведені розрахунки свідчать, що найбільш рентабельною є реалізація невідкуплених предметів застави через роздрібну торгівлю, проте цьому напрямку відповідає найбільший середній фактичний термін продажу предметів застави – 73,56 днів, що в кілька разів перевищує аналогічні показники для реалізації в Держскарбницю НБУ та оптовим покупцям. Крім того, в роздрібній торгівлі продаються вироби з найменшою середньою вагою – 3,31 грама, під які отримано найнижчу середню суму на руки – 121,99 грн.

Для кожного з вхідних параметрів узагальненої моделі було побудовано регресійні залежності з досить

високим ступенем адекватності: від 0,75 до 0,97, причому до регресійних залежностей включено час як незалежну змінну.

Враховуючи особливості ломбардного кредитування було розроблено систему показників, що характеризують кожен з етапів процесу ломбардного кредитування. Запропонована узагальнена модель може бути використана для аналізу діяльності й інших кредитно-фінансових установ, оскільки в ній концептуально описано процес надання кредиту під заставу. Крім того, на основі розробленої моделі можна побудувати більш

деталізовану модель, що буде враховувати специфіку певної кредитно-фінансової установи.

Підвищення попиту населення на споживчі кредити є одним з визначальних факторів зростання ролі небанківських кредитних установ, що свідчить про необхідність проведення досліджень в обраному напрямку та

побудови більш детальних моделей діяльності інших кредитно-фінансових установ.

1. Про оподаткування прибутку підприємства: Закон України від 28.12.94. № 334/94-ВР. – Ст. 1.14. 2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К., 2001. – С. 424. 3. Васильченко З.М. Комерційні банки: Реструктуризація та реорганізація: Монографія. – К., 2004. – С. 439.

Надійшла до редколегії 11.10.04

Е.В. Галицька, канд. екон. наук

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Розглянуто сучасний стан української статистики, проблеми, що потребують розв'язання в сучасних умовах, значну увагу приділено напрямам розвитку статистики в Україні.

The article includes questions of contemporary condition of Ukraine statistics, problems, which need solution under modern conditions. A great deal of attention is devoted to the directions of statistics in Ukraine.

У сучасних умовах українська статистика є найбільш вразливою сферою діяльності, недостатня прозорість якої знижує довіру до неї споживачів інформації. Статистичні дані використовують різні групи користувачів, від законодавчої та виконавчої влади до пересічного громадянина. Виходячи зі своїх власних потреб, на основі вивчення оприлюднених статистичних даних, вони можуть визначитись щодо тенденцій розвитку економіки країни, окремих її регіонів та секторів економіки, їх інвестиційної привабливості, зорієнтуватись відносно найактуальніших суспільних проблем тощо.

Достатньо тривалий час соціально-економічна статистика в Україні розвивалась відокремлено від світового досвіду, міжнародних підходів до макроекономічного рахівництва. Плановій економіці нашої країни, потребам її опису та аналізу відповідала система матеріального виробництва. Останнє десятиліття стало періодом переходу від системи матеріального виробництва до міжнародних стандартів обліку та статистики. За цей час було розроблено такий важливий статистичний інструментарій, як система національних класифікаторів і класифікацій, більшість з яких – на основі міжнародних аналогів. Першою з країн СНД Україна запровадила Класифікацію видів економічної діяльності (КВЕД), яка повністю гармонізована з Міжнародною стандартною галузевою класифікацією видів економічної діяльності Європейського Союзу (NACE). Погодженість КВЕД з NACE дає можливість широко використовувати її для порівняння національних статистичних даних без перехідних ключів із статистичними даними Євростату, що значно полегшує аналіз інтеграційних процесів. Для опису та аналізу найважливіших процесів і явищ економіки – виробництва, доходу, споживання, нагромадження капіталу, фінансів – адаптована комплексна, послідовна, узгоджена система оцінки економічних операцій і показників – Система національних рахунків (СНР). Державним комітетом статистики України національні рахунки розробляються за міжнародним стандартом – СНР ООН 1993.

Відповідно до вимог ООН та Євростату методологія розрахунку соціально-економічних показників має бути прозорою, статистичні дані – достовірними, узгодженими, своєчасно презентованими та доступними. Але повною мірою задовольнити ці вимоги не дозволяють проблеми – як організаційні, так і методологічні. Найважливіші з них стосуються насамперед макроекономічного рахівництва. Світова практика свідчить про достатньо тривалий процес запровадження СНР у різних країнах світу. В Україні на сьогодні залишаються невирішеними такі проблеми, як адаптація розрахунку окремих показників СНР. Уже систематично здійснюються розрахунки

найважливішого показника системи – Валового внутрішнього продукту (ВВП), його обчислення виробничим методом і методом кінцевого використання. Позитивними зрушеннями щодо розрахунку ВВП є перехід від кумулятивної системи квартального його обліку до дискретних розрахунків і здійснення обчислення річних показників валової доданої вартості за регіонами. Але потребує розширення діапазону використання існуючих та впровадження нових національних рахунків. При цьому необхідне застосування сучасних комп'ютерних технологій, що дасть можливість створення інтегрованих інформаційних систем.

Потребують вирішення організаційні питання, пов'язані з регулярним поданням міжнародним організаціям статистичних даних, які необхідні для визначення внесків в ООН, іншої статистичної інформації, що впливає із зобов'язань України, її партнерства з національними статистичними органами інших країн світу. Виникає потреба в своєчасності надання та повноті інформації, що стосується участі України в міжнародних програмах, зокрема Програмі розвитку ООН (ПРООН), Програмі міжнародних зіставлень ВВП за паритетами купівельної спроможності валют тощо.

Проблемним питанням залишається вибір основного виду статистичних спостережень в Україні. На сьогодні основним джерелом статистичної інформації залишається суцільна статистична звітність суб'єктів господарювання, а в міжнародній практиці перевага надається вибірковою обстеженням. Позитивною тенденцією останніх років стало проведення з урахуванням світового досвіду вибіркового обстеження умов життя домогосподарств.

У сучасних умовах розвитку економіки виникає потреба в більш узгодженій взаємодії між укладачами статистики. Головною статистичною агенцією в Україні є Державний комітет статистики. Грошово-кредитну і банківську статистику, а також статистику платіжного балансу веде Національний банк України, а вся статистична інформація, що стосується державних фінансів, акумулюється, обробляється та оприлюднюється Міністерством фінансів України. Через недостатність взаємодії між укладачами статистики використовуються різні методичні підходи до збору, обробки та оприлюднення даних. Існують і деякі термінологічні розбіжності, особливо ті, що стосуються категорій і понять, визначених у міжнародних стандартах.

Основні напрями розвитку статистики в Україні висвітлені у відповідних законодавчих і нормативних документах: Законі України "Про державну статистику", Розпорядженні Президента України "Про вдосконалення спостережень за цінами і тарифами", Указі Президе-